

De vrouw een mens, de wet een droom*

Dat er wel meer nare ideologieën bestaan dan die van het reëel bestaand hebbende socialisme, wordt bij onze oosterburen schrijnend duidelijk nu onder de totalitaire knoet vandaan talloze vormen van racisme opbloeien. Daarover wordt in onze bladen bericht. Weinig krijgen wij te horen over de opbloei van het seksisme; dat iemand als Gorbatsjow zelf de leiding heeft genomen in de propaganda van iedere Sowjet-man een Sowjet-vrouw in zijn Sowjet-huis wordt zelfs verzwegen. Dat seksisme een nare ideologie is als elke andere lijkt zo onbelangrijk, en dat de oosterzusters van alles in het werk zullen moeten stellen om de verworven rechten te behouden en uit te breiden, ook. Daarmee hangt samen dat het feminisme als tegenideologie onbelangrijk gevonden wordt en daarvoor hoeft je niet in het Oosten te wezen.

In de discussie over 'het einde van de ideologie' wordt feminisme niet behandeld als serieuze kandidaat voor de postmoderne snijtafel. Omdat ook seksisme niet ter sprake komt, zelfs niet als laatste strohalm waaraan de postmoderne intellectuele man zijn vege lijf nog probeert vast te klampen, rest ons niets dan zelf het strijdperk te betreden. Als er op het progressief-groen-linkse dorpsplein alleen vrede, milieu en vooruitgang met elkaar in debat zijn, zitten vrouwen, voor je het weet, zich vol vrede en veiligheid te vervelen in hun niet-tropisch-hardhouten keukens. Of niet?

Het feminisme als revolutionaire, bevrijdende ideologie – is dat hier eigenlijk nog nodig? Het is zo gewoon geworden. Talloze vrouwen en heel wat mannen vinden dat vrouwen eerlijk behandeld moeten worden en dat daar helemaal niet zo veel drukte – die feminisme is – over gemaakt moet worden. De stroming die de gelijkheid tussen vrouwen en mannen met kleine stapjes over parlementair-burokratische paden wilde bereiken lijkt het gewonnen te hebben. De socialistische, anarchistische en anarca-syndicalistische ideeën die ter bevrijding van de vrouw *alles* wilden omverwerpen lijken in de algemene revolutionaire malaise verdampt. Het echte geloof in de kleine stapjes begint echter ook te verdwijnen, want armoede van en geweld tegen vrouwen nemen ondanks alle inspanningen niet af. Hebben we wel wat bereikt? Zullen we op deze manier wel wat bereiken?

Mensenrechten

Wat burgerrechtvaarders en autonomen samen bereikt hebben zijn kleine posities en kleine regelsysteemjes binnen het overkoepelend geheel van mannenposities en mannenregelsystemen. Al die regels en posities berusten op gelijkheid en mensenrechten, maar de vrouwenposities en vrouwenrechten vormen toch een tegentrend. Mensenrechten voor vrouwen zijn iets heel uitzonderlijks. Als vrouwen niet meer gediscrimineerd mogen worden, zijn de oude mensenrechten – die rechten van mannen waren – niet meer wat ze geweest zijn. Als de overheid de in verdragen en wetten neergelegde vrouwendiscriminatieverboden werkelijk uit zou voeren, zou de term 'vrouw' alleen nog gebruikt mogen worden in gevallen waar het erom gaat 'achterstanden van vrouwen' op te heffen. Op het terrein van de arbeid zegt de wet dit sinds 1 juli 1989 zelfs nadrukkelijk. Tussen droom en daad stonden vroeger wetten en bezwaren. Nu staat de droom in de wet. De bezwaren gelden de realisatie ervan: tot je door laten dringen wát er eigenlijk staat en ferme stappen nemen tot uitvoering ervan. De wet gelijke behandeling arbeid M/V verwijst naar een revolutionaire werkelijkheid, een werkelijkheid die wij niet kennen, die nog gemaakt moet worden. Omdat mannen immers de standaard zijn waarnaar de regels over de arbeid verwijzen, betekent M/V dat vrouwen als mannen behandeld moeten worden: *dat iedereen moet doen alsof zij/hij eigenlijk niet weet met een vrouw te maken te hebben*. Het is alsof – op het terrein van de arbeid – vrouwen in de nacht van 30 juni op 1 juli 1989 tot mannen omgebouwd zijn.

* Verschenen in *Forum*, 3 mei 1990 Opgenomen in *Brusterschap*, Amsterdam 2003

Een samenleving waarin discriminatie van vrouwen verboden is bestaat op den duur alleen nog maar uit mannen. Dit is zeer verstrekkend, want in een samenleving die alleen nog uit mannen bestaat lost de mannelijkheid op. Hij heeft immers geen onderscheidend – discriminerend – vermogen meer, geeft geen rechten meer op overheersing en uitbuiting van niet-mannen.

Zo gezien zijn mannen inderdaad een klasse waarvan niet zozeer de aflossing als wel de oplossing aan de deur klopt. Op het terrein van de arbeid – waar toch nog heel wat inkomens vandaan komen – betekent de mannelijkheid officieel al niets meer! Geen wonder dat ze massaal hun heil zoeken bij de zogenaamde wereldkampioenschappen voetbal, waaraan vrouwen *niet* mogen meedoen. Geen wonder dat miljarden voor deze mannelijke hysterie (penisterie?) rond het kleine verschil worden uitgegeven.

Het verlangen

Ondertussen zingen veel feministen nog steeds:

*'Ach wie kent niet het verlangen
naar het bezit van een orgaan
dat zo eindeloos moet hangen
als het even heeft gestaan.'*

Want het afstand doen van de gevolgen van het kleine verschil is voor vrouwen ook niet zo gemakkelijk. Wij zijn gewend aan een prikkelende ambivalentie over de vraag of mannen nu eigenlijk heel bijzonder zijn of toch niets voorstellen. Voor veel vrouwen lijkt het toch overzichtelijker een man te nemen – en desnoods weer weg te doen – dan er één te worden. Veel tijd en papier worden nog steeds gevuld met het geworstel met de vrouwelijkheid en het tegen beter weten in toch blijven hopen dat vrouwen misschien iets heel anders zijn dan mannen; beter, aardiger of vredelievender. En het is natuurlijk ook niet niets om die vrouwelijkheid zomaar bij het vuilnis te zetten als je niets anders in handen hebt dan een exemplaar van de wet gelijke behandeling M/V arbeid.

Veel moderne vrouwen lossen het dilemma op door vlees noch vis, man noch vrouw te wezen; met part-time werk in de mannenwereld gecombineerd met 'gezinsverantwoordelijkheid' in het huishouden waarvan de man full-time werkt. Zo is zij buitenshuis een beetje man en binnenshuis een echte vrouw, omdat zijn mannelijkheid buiten kijf is. Dat zij op die manier misschien wel twee keer zoveel werk verzet als hij neemt ze op de koop toe: ze heeft er immers zelf voor gekozen. Pas bij de scheiding valt het hele bouwwerk in elkaar. Dan blijkt het de leeftijd van de kinderen te zijn die bepaalt of ze nu verder als echte (bijstands)vrouw of als echte man door het leven zal gaan.

Met verve

Ons lijkt het toch handiger en verstandiger om de op de overheid veroverde kansen op mannelijkheid met verve te gebruiken en de energie te gebruiken voor de strijd tegen discriminatie en voor positieve actie, voor quoterings- en voorrangregelingen. Wetten voeren niet zichzelf uit, daar is politieke druk voor nodig.

Dan kunnen ondertussen de mannen die dit misschien wel rechtvaardig maar toch ook wel een beetje eng vinden, aan de andere kant beginnen: actie voeren voor de vijftientig-urige werkweek en de bijbehorende inkomensnivellering, voor kinderopvang en voor de herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid in het algemeen.